

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ У ПРОЕКТІ ПОДАТКОВОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Хомутенко В.П., к.е.н., доцент
Хомутенко А.В., к.е.н.

Одеський державний економічний університет

Діюча на сьогодні в Україні система адміністрування податків та зборів є недостатньо ефективною, про що свідчить невиконання планових показники з податкових надходжень до Зведеного бюджету України, значні витрати на адміністрування окремих податків і зборів (обов'язкових платежів), скарги платників податків на домінування фіскального принципу при здійсненні адміністрування податковими органами.

Варто зазначити, що діюча система адміністрування податків і зборів регламентована рядом нормативно-правових актів, а саме: Законом України «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами» (далі – Закон № 2181) [1], Законом України «Про державну податкову службу в Україні» (далі – Закон № 509) [2], спеціальними податковими та іншими підзаконними актами. Саме тому включення в Податковий кодекс України окремого розділу «Адміністрування податків, зборів (обов'язкових платежів)» [3] дасть можливість узгодити окремі статті різних законодавчих актів щодо управління податковою системою уповноваженими органами та забезпечити ефективне адміністрування податків.

Разом з цим, створення ефективної системи адміністрування податків залежить не тільки від порядку адміністрування, але й від самої системи оподаткування – тобто сукупності податків, які є об'єктом адміністрування та механізму їх стягнення.

Аналіз розділу 2 Проекту Податкового кодексу «Адміністрування податків, зборів (обов'язкових платежів)» свідчить про наявність у ньому ряду недоліків системи адміністрування податків.

По-перше, не дивлячись на широке застосування терміну «адміністрування податків», у проекті кодексу відсутнє тлумачення даного поняття, з яким необхідно визначитись на законодавчому рівні. На нашу думку, під адмініструванням податків, зборів (обов'язкових платежів) слід розуміти правовідносини між уповноваженими контролюючими органами та платниками податків щодо справляння податків, зборів (обов'язкових платежів) до бюджетів та державних цільових фондів та здійснення контролю за дотриманням вимог іншого законодавства у випадках, коли здійснення такого контролю покладено на ці контролюючі органи.

По-друге, у проекті кодексу недостатньо чітко виписана відповідальність посадових осіб податкових органів у разі порушення ними вимог чинного законодавства та при безгрунтовній відмові у прийнятті податкової звітності. Спершу варто визначитися з видом відповідальності посадових осіб. У першому ви-

падку слід передбачити адміністративну відповідальність, а, зокрема, при безгрунтовній відмові у прийнятті податкової звітності – не тільки адміністративну, а й кримінальну відповідальність посадових осіб податкових органів. При діючій на сьогодні ст.4 Закону № 2181 [1], якою передбачена відповідальність посадовців, на практиці діється свавілля при прийомі податкової звітності.

По-третє, не виписані обов'язкові реквізити податкової звітності. У відповідності до ст. 46 Кодексу «податкова декларація, розрахунок» являє собою «документ, що подається платником податків контролюючому органу у строки, встановлені законом і на підставі якого здійснюється нарахування та/або сплата податкового зобов'язання, чи документ, що свідчить про суми доходу, нарахованого (виплаченого) на користь платників податків-фізичних осіб, суми утриманого та/або сплаченого податку» [3].

Декларація визнається якісною та такою, яка має правову силу, у випадку, коли вона містить обов'язкові реквізити. У разі відсутності всіх обов'язкових реквізитів чи неправильного їх оформлення, податкова декларація, розрахунок визнається як «не подана» (ст.49.6). Однак, як у нині діючому Законі № 2181 [1], так і у проекті Податкового кодексу [3], не визначено, що є обов'язковими реквізитами для податкової звітності як документу. З цього приводу виникає дуже багато проблем у платників податків (зокрема, на практиці до обов'язкових реквізитів відносять і прочерки в пустих рядках декларації). Тому, на нашу думку, по аналогії з Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [4] необхідно чітко на законодавчому рівні визначитися, що включається до складу обов'язкових реквізитів податкової звітності. Пропонуємо до таких обов'язкових реквізитів віднести:

- дату складання;
- податковий період;
- назву платника податку;
- ідентифікаційний код;
- код реєстрації в податковому органі платника податку;
- основні показники декларації (розрахунку) по нарахуванню податку, збору, передбачені відповідними нормативними актами.

В – четверте, у проекті кодексу збільшено на 4 перелік обставини, за наявності яких може проводитися документальна виїзна позапланова перевірка (з 9, передбачених ст. 11 Закону № 509 [2], до 13 – у ст. 79.2 Проекту Податкового кодексу). Варто звернути увагу перш за все на неузгодженість деяких обставин та їх упередженість. Зокрема, однією із таких обставин є надання платником податків органу державної податкової служби уточнюючого розрахунку з відповідного податку за період, який перевірявся органом державної податкової служби (ст. 79.2.3). Разом, із тим, у ст. 50.2 передбачено, що «платник податків не має права подавати уточнюючий розрахунок до податкової декларації, поданої за період, який на дату подання уточнюючого розрахунку перевіряється відповідним контролюючим органом».

Отже, у разі порушення платником податків цих вимог поданий ним уточнюючий розрахунок не враховується при визначенні його податкових зобов'язань та повертається такому платнику податків із зазначенням причин по-

вернення. Таким чином є незрозумілим: навіщо витратити кошти на проведення позапланової перевірки, якщо уточнюючий розрахунок не має юридичної сили, а період, за який він наданий, уже перевірявся.

Крім того, варто звернути увагу ще на одну обставину проведення позапланової перевірки – наявність скарги про порушення платником податків правил заповнення податкової накладної. Податкова накладна, у відповідності до діючого законодавства і проекту кодексу, не є бланком суворої звітності, тому виправлення в ній не допускаються. Неправильно оформлена податкова накладна ліквідується і виписується нова. Податкова накладна видається на вимогу покупця, тож при її отриманні слід урегулювати всі питання по її оформленню. Незрозумілою є необхідність витрачання державою коштів на позапланові перевірки за цієї обставини. На нашу думку, цю норму необхідно виключити.

Щодо неузгодженості термінів надання платником податків пояснень на запити податкових органів слід зауважити, що ст. 79.2.4 та 79.2.6 встановлено десятиденний термін надання пояснень (так само, як і в Законі № 509 [2]), а у ст. 79.2.9 – п'ятиденний [3]. Отже, цю норму слід врегулювати.

В – н'яте, проектом кодексу, зокрема в ст. 79.5 передбачено, що рішення про проведення документальної виїзної позапланової перевірки приймається керівником органу державної податкової служби. Однак, на нашу думку, щоб уникнути свавілля з боку податкових органів, необхідно надати право проводити позапланові перевірки контролюючим органом виключно за рішенням суду.

Таким чином, остання редакція Проекту Податкового кодексу потребує доопрацювання у частині адміністрування податків зборів (обов'язкових платежів).

Література:

1. Закон України «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами» від 21.12.2000р. № 2181-III (зі змінами та доповненнями). – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Закон України «Про державну податкову службу в Україні» від 4.12.1990р. № 509-XII (зі змінами та доповненнями). – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. Проект Податкового кодексу України від 21.09.2010р. № 7101-1. – Режим доступу: http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?pf3511=38590.
4. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999р. № 996-XIV (зі змінами та доповненнями). – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.